

937-
52_(2e)

RICHTLIJNEN MILIEU-EFFECTRAPPORT
KERNENERGIECENTRALE TE DODEWAARD
(Decommissioning)

RICHTLIJNEN MILIEU-EFFECTRAPPORT KERNENERGIECENTRALE TE DODEWAARD (Decommissioning)

Vastgesteld door de Minister van Economische Zaken, mede namens de Ministers van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer en van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en in overeenstemming met de Ministers van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, van Verkeer en Waterstaat en van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, overeenkomstig artikel 7.15 van de Wet milieubeheer (Regelen met betrekking tot milieu-effectrapportage).

Den Haag, juli 1998

INHOUDSOPGAVE

HOOFDPUNTEN VAN DE RICHTLIJNEN	3
1. INLEIDING	4
2. PROBLEEMSTELLING, DOEL EN BESLUITVORMING	5
2.1 Probleemstelling en algemeen doel	5
2.2 Specifieke doelstellingen	5
2.3 Besluitvorming	6
3. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN	7
3.1 Algemeen	7
3.2 Alternatieven	8
3.2.1 Nulalternatief	8
3.2.2 Meest milieuvriendelijk alternatief	9
4. BESTAANDE MILIEUTOESTAND EN AUTONOME ONTWIKKELING	9
5. GEVOLGEN VOOR HET MILIEU	10
6. VERGELIJKING VAN ALTERNATIEVEN	11
7. LEEMTEN IN INFORMATIE	12
8. EVALUATIE- EN MONITORINGPROGRAMMA	13
9. VORM EN PRESENTATIE	13
10. SAMENVATTING VAN HET MER	14
11. LIJST VAN INSpraakREACTIES EN ADVIEZEN	15

Bijlage: Afschriften van inspraakreacties en adviezen

Hoofdpunten van de richtlijnen

In de Startnotitie over de "Buitenbedrijfstelling en Wachttijd voor de Kernenergiecentrale Dodewaard" is als voorkeursalternatief gekozen voor de decommissioning van de Kernenergiecentrale Dodewaard (KCD) voor een wachttijd van ongeveer 40 jaren, gevolgd door volledige ontmanteling. Het bevoegd gezag is van mening dat in het Milieueffectrapport (MER) tenminste twee alternatieven naast dit voorkeursalternatief moeten worden beschreven, te weten:

- 1) Buitenbedrijfstelling en volledige ontmanteling op de kortst mogelijke termijn;
- 2) Buitenbedrijfstelling en "in situ" insluiting voor onbepaald lange termijn.

Deze beschrijving dient met name gericht te zijn op de denkbare gevolgen van de verschillende alternatieven, voor de mensen die bij de decommissioning zijn betrokken enerzijds en voor de bevolking in de directe omgeving van de KCD anderzijds. In het MER zal voorts aandacht moeten worden besteed aan de veiligheidsrisico's die zijn verbonden aan het transport en de opslag van het radioactief afval.

Voor de alternatieven, die inhouden dat de centrale gedurende lange tijd op locatie zal worden ingesloten, zal aandacht moeten worden besteed aan de externe veiligheidsrisico's en de technologische, openbaar bestuurlijke en maatschappelijke ontwikkelingen die bij de beoordeling van deze lange- termijn scenario's van belang kunnen zijn.

In het MER moet een duidelijk overzicht worden gegeven van de significante verschillen, voor wat betreft de respectievelijke milieugevolgen, tussen de te beschrijven alternatieven. Uit dat overzicht moet een meest milieuvriendelijk alternatief (MMA) worden afgeleid. Voor zover het voorkeursalternatief niet overeenstemt met het MMA, moet dat in het MER gemotiveerd worden. Voor wat betreft de voorgenomen activiteit, zoals beschreven in de Startnotitie, dient in het MER aangegeven te worden in hoeverre en in welke zin financieel-economische argumenten een rol hebben gespeeld bij de uiteindelijke keuze daarvoor.

1. Inleiding

In 1996 werd door de N.V. Samenwerkende elektriciteit-productiebedrijven (Sep), de enige aandeelhouder van de N.V. Gemeenschappelijke Kernenergiecentrale Nederland (GKN), het voornemen aangekondigd om de elektriciteitsproductie door de kernenergiecentrale Dodewaard (KCD) in 1997 te beëindigen. Op 26 maart 1997 heeft de KCD voor het laatst elektriciteit geproduceerd. Op 26 juni 1997 heeft de directie van de GKN besloten de elektriciteitsproductie per 1 juli 1997 definitief te staken.

De GKN is voornemens de kernenergiecentrale Dodewaard gefaseerd buitenbedrijf te stellen en na een wachttijd te ontmantelen. Voor deze activiteit is een vergunning vereist ingevolge de Kernenergiwet. Voor de besluitvorming over de vergunningaanvraag wordt een milieu-effectrapport (MER) opgesteld en wordt de procedure van milieu-effectrapportage (m.e.r.) doorlopen. Bevoegde instanties in deze procedure zijn de Ministers van Economische Zaken (EZ), van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM) en van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW), in overeenstemming met de Ministers van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS), van Verkeer en Waterstaat en van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. Eerstgenoemd ministerie treedt op als coördinerend bevoegd gezag.

Bij het opstellen van deze richtlijnen is het advies van de Commissie voor de m.e.r. (d.d. 13 mei 1998) vrijwel in zijn geheel overgenomen.

Bij de opstelling van de richtlijnen is rekening gehouden met de inspraakreacties en de adviezen, die naar aanleiding van de startnotitie zijn ontvangen (zie bijlagen).

2. Probleemstelling, doel en besluitvorming

Artikel 7.10, lid 1, onder a van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van hetgeen met de voorgenomen activiteit wordt beoogd."*

Artikel 7.10, lid 1, onder c van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een aanduiding van de besluiten bij de voorbereiding waarvan het milieueffectrapport wordt gemaakt, en een overzicht van de eerder genomen besluiten van bestuursorganen, die betrekking hebben op de voorgenomen activiteit en de beschreven alternatieven."*

2.1 Probleemstelling en algemeen doel

In de probleemstelling moet een exacte omschrijving worden gegeven van het probleem of knelpunt dat door de voorgenomen activiteit wordt opgelost. Deze beschrijving zou gebruikt kunnen worden om te komen tot de formulering van een algemeen doel.

Uit de omschrijving van de probleemstelling en het algemene doel moet - zonder enige onduidelijkheid en terughoudendheid - blijken dat het gaat om de definitieve stillegging en - uiteindelijk - volledige ontmanteling, dan wel in-situ-insluiting van de kernenergiecentrale Dodewaard.

Uit de omschrijving van de probleemstelling zal moeten blijken wat de redenen zijn van de stillegging van de kernenergiecentrale Dodewaard.

2.2 Specifieke doelstellingen

Uit de probleemstelling en het daaraan gekoppelde algemene doel moeten specifieke doelstellingen worden afgeleid die in het bijzonder zijn gericht op (1) milieukwaliteit, (2) gezondheid, (3) veiligheid en (4) afval en reststofverwerking. De specifieke doelstellingen moeten zodanig worden omschreven dat duidelijk wordt welke ruimte deze laten voor het ontwikkelen van alternatieven die gunstig zijn voor het milieu.

Daarbij dienen de doelen voor zowel de veiligheidsaspecten als de gezondheidsrisico's voor het personeel in de verschillende fasen van de respectievelijke alternatieven van de decommissioning¹ tot er een Groene-Weide-situatie² is bereikt te worden beschreven, om tot een consistent oordeel omtrent de milieugevolgen in de meest brede zin te kunnen komen. Ook de risico's verbonden aan het transport en de opslag van radioactief afval dienen per alternatief te worden beschreven. Er dient een totaal geïntegreerd overzicht te ontstaan van alle milieu-gezondheids- en veiligheidsaspecten.

¹ Dit begrip dient in het MER te worden gedefinieerd.

² Dit begrip dient in het MER te worden gedefinieerd.

Het doel van de voorgenomen activiteit houdt verband met het veilig beheer over lange(re) termijn van de in de kerncentrale nog aanwezige radioactieve stoffen en -materialen. De doelstelling zal zodanig moeten worden omschreven dat duidelijk is welk (eind)resultaat met de voorgenomen activiteit - of met de alternatieven hiervan - zal moeten worden bereikt. Als de huidige doelstelling niet verder reikt dan de langdurige veilige insluiting van de radioactieve reststoffen op de locatie Dodewaard, dan zal in het MER moeten worden aangegeven welke doelstelling zal worden verbonden aan een eventuele navolgende (en definitieve) fase van de decommissionings-operatie.

2.3 Besluitvorming

In het MER moet worden aangegeven welke randvoorwaarden en uitgangspunten (ruimtelijke beperkingen, grenswaarden, emissies e.d.) gelden. Hierbij dient te worden verwezen naar de beleidsnota's, (ontwerp-)plannen en wetten, waarin deze zijn of worden vastgelegd.

Aangegeven moet worden of er in (de omgeving van) het studiegebied gebieden liggen, die op grond van milieuaspecten een speciale status in het beleid hebben of krijgen (bijvoorbeeld de Ecologische Hoofdstructuur (EHS)).

De consequenties hiervan voor de ontwikkeling van alternatieven moeten eveneens worden aangegeven. Tevens moet beschreven worden welke maatstaven voor de afweging van alternatieven³ (bijvoorbeeld grens- en streefwaarden) aan het milieubeleid worden ontleend.

Het MER dient aan te geven dat het is opgesteld voor de aanvraag van een nieuwe vergunning op grond van de Kernenergiewet (Kew) betreffende de buitenbedrijfstelling en wachttijd van de Kernenergiecentrale Dodewaard.

Tevens dient te worden beschreven volgens welke procedure en welk tijdpad dit geschiedt en welke adviesorganen en instanties daarbij formeel en informeel zijn betrokken. Daarnaast moeten de besluiten worden aangegeven die in een later stadium nog moeten worden genomen om de volledige decommissioning van de KCD te realiseren.

In het MER dient een toereikende doorkijk gegeven te worden van de vervolgactiviteit(en), alsmede de openbaar bestuurlijke en eigen besluitvorming die plaats moet vinden met betrekking tot die vervolgactiviteit(en) en de beleidskaders die daarop van toepassing zijn of mogelijk nog ontwikkeld (moeten) worden. Er moet in het MER aangegeven worden of er sprake zal zijn van (een) vervolgactiviteit(en) waarvoor een eigen MER gemaakt zal worden.

³ Zie ook hoofdstuk 6 van deze richtlijnen.

Daarnaast moet zo concreet mogelijk worden aangegeven wat er met de radioactieve reststoffen gaat gebeuren en welke openbaar bestuurlijke besluiten daarvoor nodig zijn.

Het bevoegd gezag constateert dat de voorgenomen activiteit zich over een lange termijn uitstrekt. Bestaat er voldoende zekerheid dat de wettelijke maatregelen, besluiten en normen die ten grondslag liggen aan de voorgenomen activiteit ook over veertig jaren (en langer) nog van kracht zijn? Het bevoegd gezag vraagt om aan de onzekerheden die aan zo'n lange termijn zijn verbonden aandacht te besteden.

3. Voorgenomen activiteit en alternatieven

Artikel 7.10, lid 1, onder b van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van de voorgenomen activiteit en van de wijze waarop zij zal worden uitgevoerd, alsmede van de alternatieven daarvoor, die redelijkerwijs in beschouwing dienen te worden genomen."*

Artikel 7.10, lid 3 van de Wm:

"Tot de ingevolge het eerste lid, onder b, te beschrijven alternatieven behoort in ieder geval het alternatief waarbij de nadelige gevolgen voor het milieu worden voorkomen, dan wel, voor zover dat niet mogelijk is, deze met gebruikmaking van de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming van het milieu, zoveel mogelijk worden beperkt."

3.1 Algemeen

De voorgenomen activiteit en de alternatieven moeten worden beschreven voor zover deze gevolgen hebben voor het milieu. De beschrijving dient bij voorkeur gebaseerd te worden op opeenvolgende deelactiviteiten, zoals een eerste fase waarin de splijtstofstaven verwijderd zullen worden en volgende fasen die uiteindelijk moeten leiden tot een situatie waarin de bestaande bebouwing afgebroken kan worden c.q. begonnen kan worden met de volledige ontmanteling. Daarbij dient eveneens aandacht te worden besteed aan aspecten die betrekking hebben op de omvang (welke gebouwen?) van de veilige insluiting gedurende de wachtperiode, op nevenactiviteiten (de opslag van het radioactief afval) en op vervolgactiviteiten (de volledige uiteindelijke ontmanteling).

Gezien de uitzonderlijk lange duur van het project zal speciale aandacht geschonken moeten worden aan (de risico's van) de externe gebeurtenissen, die zich gedurende de voorgenomen wachttijd zouden kunnen voordoen. Omdat de voorgenomen activiteit impliceert dat de KCD na afloop van de wachtperiode alsnog wordt ontmanteld, dient in het MER te worden beschreven op welke wijze zal worden verzekgesteld dat de voor zo'n ontmanteling vereiste technische informatie en deskundigheid aan het einde van de wachtperiode in voldoende mate beschikbaar is.

3.2 Alternatieven

Omdat de alternatieven (in casu snelle ontmanteling, respectievelijk in-situ opslag) qua aanpak en eindresultaat en uitvoeringsduur sterk afwijken van het voorkeursalternatief zal de beschrijving van de alternatieven een onderdeel van het MER dienen te vormen. In de startnotitie lijkt het dat de keuze voor de voorgenomen activiteit (in de Startnotitie wordt aangegeven dat de voorkeur van de GKN uitgaat naar een wachttijd van circa 40 jaren, voordat tot volledige ontmanteling wordt overgegaan) uiteindelijk is gebaseerd op financieel-economische overwegingen. Er dient in het MER aandacht te worden besteed aan de mogelijke financiële gevolgen van de onzekerheden die zich gedurende de komende veertig jaren op het gebied van (onder andere) radiologische normstellingen, opslagkosten, rentestand, loonkosten et cetera zouden kunnen voordoen.

Het bevoegd gezag is van mening dat in het MER tenminste twee alternatieven naast het voorkeursalternatief, zoals aangegeven in de Startnotitie, moeten worden beschreven, te weten: 1) buitenbedrijfstelling en volledige ontmanteling op de kortst mogelijke termijn, en 2) buitenbedrijfstelling en "in situ" insluiting voor onbepaald lange termijn.

Om te kunnen komen tot onderlinge vergelijking moeten de milieueffecten van de alternatieven volgens dezelfde methode en met vergelijkbaar detailniveau worden beschreven. Beschrijving van het meest milieuvriendelijke alternatief (MMA) is verplicht.

Preventieve maatregelen

Bij elk alternatief moet worden aangegeven welke preventieve maatregelen worden getroffen met betrekking tot gevolgen voor het milieu en de gezondheid van medewerkers en omwonenden.

3.2.1 Nulalternatief

Naar de mening van Het bevoegd gezag is er geen reëel nulalternatief, omdat het uiteindelijke einddoel (= de volledige afbraak van de KCD, ook wel getypeerd als de "Groene Weide") alleen gerealiseerd kan worden door het toestaan van de in de Startnotitie genoemde activiteiten.

Derhalve kan volstaan worden met het beschrijven van de bestaande milieusituatie. De milieugevolgen van de voorgenomen activiteit en de alternatieven moeten concreet worden gemaakt door vergelijking met deze referentie.

3.2.2 Meest milieuvriendelijk alternatief

Het meest milieuvriendelijke alternatief (MMA) moet:

- realistisch zijn, dat wil zeggen het moet voldoen aan de doelstellingen van de *initiatiefnemer, alsmede binnen zijn of haar competentie liggen*;
- uitgaan van de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming en/of verbetering van het milieu.

Het bevoegd gezag adviseert bij het ontwikkelen van het MMA een 'actieve' aanpak te volgen. Hiermee wordt bedoeld, dat toepassing van de beste bestaande mogelijkheden voor milieubescherming en -verbetering bij de ontwikkeling van dit alternatief als uitgangspunt wordt genomen.

Bij het ontwikkelen van het MMA dienen ook realistische inschattingen te worden gemaakt van mogelijke technische ontwikkelingen in de toekomst en de invloed daarvan op de keuze als MMA.

Mede naar aanleiding van het MMA moet in het MER expliciet worden aangegeven wat het uiteindelijke **voorkeursalternatief** is (geworden).

4. Bestaande milieutoestand en autonome ontwikkeling

Artikel 7.10, lid 1, onder d van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van de bestaande toestand van het milieu, voor zover de voorgenomen activiteit of de beschreven alternatieven daarvoor gevolgen kunnen hebben, alsmede van de te verwachten ontwikkeling van dat milieu, indien de activiteit noch de alternatieven worden ondernomen."*

De bestaande toestand van het milieu in het studiegebied moet worden beschreven als referentie voor de te verwachten milieueffecten.

Bij de beschrijving hiervan moet het MER uitgaan van ontwikkelingen van de huidige activiteiten in het studiegebied en van reeds genomen besluiten over nieuwe activiteiten.

Als niet zeker is of bepaalde ingrijpende activiteiten zullen doorgaan of niet, dan kunnen hiervoor verschillende scenario's worden gebruikt.

Het studiegebied moet op kaart worden aangegeven en omvat tenminste de locatie van de huidige Kernenergiecentrale Dodewaard inclusief alle bijbehorende terreinen en voorts haar omgeving, voor zover daar effecten van de voorgenomen activiteit kunnen gaan optreden. Per milieuaspect (lucht, bodem, water, geluid, et cetera) kan de omvang van het studiegebied verschillen. Tevens moet op kaart een overzicht worden gegeven van de in het studiegebied gelegen gevoelige gebieden en objecten zoals eventuele natuurgebieden in de nabije omgeving of (delen van) de

Ecologische Hoofdstructuur. Ook aan de nevenactiviteiten, zoals het transport en de opslag van het radioactief afval, moet aandacht worden besteed.

5. Gevolgen voor het milieu

Artikel 7.10, lid 1, onder e van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van de gevolgen voor het milieu, die de voorgenomen activiteit, onderscheidenlijk de alternatieven kunnen hebben, alsmede een motivering van de wijze waarop deze gevolgen zijn bepaald en beschreven."*

De milieugevolgen moeten per alternatief, dan wel variant, afzonderlijk, helder en eenduidig beschreven worden, opdat deze beschrijvingen bruikbaar zijn voor het maken van bestuurlijke afwegingen (zie hoofdstuk 6).

Bij de beschrijving van de milieugevolgen dienen de volgende algemene richtlijnen in acht te worden genomen:

- bij de beschrijving van de gevolgen voor het milieu moet, waar nodig, de ernst worden bepaald in termen van aard, omvang, reikwijdte, mitigeerbaarheid en compenseerbaarheid;
- per milieugevolg moet worden beschreven of het omkeerbaar is;
- naast negatieve effecten moet ook aan positieve effecten aandacht worden besteed (bijvoorbeeld het uiteindelijke einddoel "De Groene Weide");
- behalve directe effecten moeten ook afgeleide effecten worden beschreven zoals bijvoorbeeld het tijdelijk opslaan van radioactief materiaal op locatie, het sorteren en verpakken van het afval -al dan niet op locatie- of het transport en de opslag van het radioactief afval;
- bij onzekerheden over het wel of niet optreden van effecten moet een betrouwbaarheidsanalyse worden uitgevoerd;
- onzekerheden en onnauwkeurigheden in de voorspellingsmethoden en in gebruikte gegevens moeten worden vermeld;
- de manier waarop milieugevolgen zijn bepaald dient inzichtelijk en controleerbaar te zijn door het opnemen van basisgegevens in bijlagen of expliciete verwijzing naar geraadpleegd achtergrondmateriaal;
- vooral aandacht moet besteed worden aan die effecten die per alternatief verschillen of aan die welke de gestelde wettelijke normen zouden kunnen overschrijden;
- minder gangbare voorspellingsmethoden moeten worden gemotiveerd.

Het bevoegd gezag vraagt in dit MER om met name aandacht te besteden aan een beschrijving van:

- de milieugevolgen, inclusief gezondheidsrisico's van een snelle definitieve ontmanteling op de kortst mogelijke termijn en voor een in situ-insluiting voor onbepaalde tijd;

- de milieugevolgen, inclusief gezondheidsrisico's, van een veilige insluiting en een wachttijd van circa 40 jaren (onder andere met behoud van de noodzakelijke kennis);
- het transport en de opslag van het radioactief afval dat tijdens het gehele proces van decommissioning ontstaan⁴.

Met betrekking tot de levende natuur dient zo veel mogelijk inzicht te worden verschaft in:

- de huidige en toekomstige ecologische systemen en relaties;
- de huidige en toekomstige landschapselementen die de ecologische relaties bevorderen of die barrières opleveren voor deze relaties;
- de (toekomstige) aanwezigheid van flora en fauna.

Bij de levende natuur gaat het met name om het beantwoorden van de centrale vraag: in hoeverre kan in de uiteindelijke eindsituatie ("De Groene Weide") het huidige KCD-terrein weer volledig onderdeel gaan uitmaken van de natuur en het landschap in de directe omgeving?

Er dient aandacht te worden besteed aan het overstromingsrisico in relatie tot toekomstig mogelijk hogere piekafvoeren van de Waal.

Het bevoegd gezag wil graag dat er van de maatschappelijke belevingsaspecten van de verschillende alternatieven, voor zover mogelijk, een globale inschatting wordt gemaakt en dat een beschrijving daarvan in het MER wordt opgenomen⁵.

6. Vergelijking van alternatieven

Artikel 7.10, lid 1, onder f van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een vergelijking van de ingevolge onderdeel d beschreven te verwachten ontwikkeling van het milieu met de beschreven gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteit, alsmede met de beschreven gevolgen voor het milieu van elk der in beschouwing genomen alternatieven."*

De milieueffecten van de voorgenomen activiteit en de alternatieven moeten onderling én met de referentie van de bestaande toestand worden vergeleken. Doel van de vergelijking is inzicht te geven in de mate waarin, dan wel de essentiële punten waarop, de positieve en negatieve (milieu)effecten van de voorgenomen activiteit en de alternatieven significant verschillen. De vergelijkingen moeten zo mogelijk op grond van kwantitatieve informatie plaatsvinden.

Bij de vergelijking moeten de doelstellingen en de grens- en streefwaarden van het milieubeleid worden betrokken.

⁴ Hierbij moet ook het advies van de Inspecteur Milieuhygiëne Zuid-West worden betrokken.

⁵ Hierbij moeten ook de adviezen en inspraakreacties worden betrokken (zie bijlage).

In het MER dient te worden aangegeven wat de invloed is geweest van de kosten op de keuze van de voorgenomen activiteit. Een overzicht van de kosten per alternatief moet in het MER worden opgenomen.

Het bevoegd gezag wil graag een overzicht krijgen van vergelijkbare activiteiten in het buitenland, welke argumenten daarbij een rol hebben gespeeld en tot welke oplossingen men is gekomen⁶.

De vergelijking van de verschillende alternatieven, inclusief de voorgenomen activiteit, moet leiden tot een expliciete en beargumenteerde keuze voor het zogenaamde **voorkeursalternatief**.

7. Leemten in informatie

Artikel 7.10, lid 1, onder g van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een overzicht van de leemten in de onder d en e bedoelde beschrijvingen [d.w.z. van de bestaande milieutoestand en autonome ontwikkeling daarvan, resp. van de milieueffecten] ten gevolge van het ontbreken van de benodigde gegevens."*

Het MER moet aangeven over welke milieuaspecten geen informatie kan worden opgenomen vanwege gebrek aan gegevens. Deze inventarisatie moet worden toegespitst op die milieuaspecten, die (vermoedelijk) in verdere besluitvorming een belangrijke rol spelen. Op die manier kan worden beoordeeld, wat de consequenties moeten zijn van het gebrek aan milieu-informatie.

Aan de verwachtingen en voorspellingen over een periode van veertig jaren zijn per definitie de nodige onzekerheden (=leemten) verbonden. Welke verwachtingen zijn dit en welke leemten in kennis kunnen hierbij van belang zijn?

In hoeverre zal er sprake zijn van bestuurlijke (eigen en openbaar) onzekerheid, met name in geval van opvolging van rechtspersoon. Wat zijn de eventuele consequenties van een opvolging door een nieuwe c.q. andere rechtspersoon bijvoorbeeld met betrekking tot onbedoelde verwaarlozing.

Waar zal het radioactief afval naar toe moeten worden gebracht en in hoeverre valt een definitieve opslag contractueel te regelen? Welke leemten in kennis zijn er op dit punt?

Beschreven moet worden:

- welke onzekerheden zijn blijven bestaan en wat hiervan de reden is;
- in hoeverre op korte termijn zou kunnen worden voorzien in de leemten in informatie.

⁶ Deze gegevens kunnen in een bijlage van het MER verwerkt worden.

8. Evaluatie- en Monitoringprogramma

Artikel 7.39 van de Wm:

"Het bevoegd gezag dat een besluit heeft genomen, bij de voorbereiding waarvan een milieueffectrapport is gemaakt, onderzoekt de gevolgen van de betrokken activiteit voor het milieu, wanneer zij wordt ondernomen of nadat zij is ondernomen."

Het verdient aanbeveling, dat de N.V. GKN in het MER reeds een aanzet tot een evaluatie en monitoringprogramma voor het wettelijk onderzoek⁷ geeft, omdat er een sterke koppeling bestaat tussen onzekerheden in de gebruikte voorspellingsmethoden, de geconstateerde leemten in kennis en het te verrichten evaluatieonderzoek.

In het evaluatie- en monitoringprogramma zal niet alleen moeten worden ingegaan op de vraag hoe de technische en radiologische toestand van de centrale gedurende de wachttijd wordt vastgesteld en geëvalueerd c.q. bewaakt. Ook zal aandacht moeten worden besteed aan hoe de beschikbaarheid van de voor de volledige ontmanteling benodigde technische informatie en kennis wordt geëvalueerd en bewaakt.

In het bijzonder moet beoordeeld worden welke omstandigheden c.q. aangrijpingspunten aanwezig moeten zijn om de decommissioning eventueel te verleggen (versnellen dan wel vertragen). Is het mogelijk om eventueel tussentijds in te grijpen? Welke voorwaarden zijn daarbij noodzakelijk met betrekking tot:

- beleid (eigen en openbaar)
- bestuur (eigen en openbaar)
- gezondheid c.q. milieu
- financiën?

9. Vorm en presentatie

Bijzondere aandacht moet in het MER besteed worden aan de presentatie van de vergelijkende beoordeling van de alternatieven. De onderlinge vergelijking dient bij voorkeur te worden gepresenteerd met behulp van tabellen, figuren en kaarten. Voor de presentatie beveelt Het bevoegd gezag verder aan om:

- vanwege de bij dit proces zo belangrijke **publieksfunctie van het MER** bijzondere aandacht te schenken aan de leesbaarheid van het MER. Het bevoegd gezag adviseert om de tekst van het MER vooral voor niet-deskundigen zo toegankelijk mogelijk alsmede beknopt te houden en om de meer technische informatie in de bijlagen bij het MER te verwerken;
- een verklarende woordenlijst, een lijst van gebruikte afkortingen en een literatuurlijst bij het MER op te nemen;

⁷Zie hierboven art. 7.39 van de Wet milieubeheer.

- bij gebruik van kaarten recent kaartmateriaal te gebruiken, topografische namen goed leesbaar weer te geven en een duidelijke legenda erbij te voegen.

10. Samenvatting van het MER

Artikel 7.10, lid 1, onder h van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een samenvatting die aan een algemeen publiek voldoende inzicht geeft voor de beoordeling van het milieueffectrapport en van de daarin beschreven gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteit en van de beschreven alternatieven."*

De samenvatting is het deel van het MER dat vooral wordt gelezen door besluitvormers en insprekers en het verdient daarom extra aandacht. Het moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER. Daarbij moeten de belangrijkste zaken zijn weergegeven, zoals:

- de hoofdpunten voor de besluitvorming;
- de voorgenomen activiteit en de verschillende alternatieven inclusief het voorkeursalternatief;
- de belangrijkste effecten voor het milieu bij het uitvoeren van de voorgenomen activiteit en de alternatieven;
- de vergelijking van de alternatieven en de argumenten voor de selectie van het MMA en het voorkeursalternatief;
- belangrijke leemten in kennis;
- een beknopte weergave van het Evaluatie- en Monitoringprogramma.

11. Lijst van inspraakreacties en adviezen

nr.	datum	persoon of instantie	plaats
1.	6 maart 1998	W.P. van Drünen en Th.J. van Poll	Zetten
2.	17 maart 1998	Directeur Oost van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij	Arnhem
3.	6 april 1998	J. van der Veen	Delft
4.	6 april 1998	Toekomst en Opbouwfederatie (J. van der Veen)	Delft
5.	6 april 1998	Toekomst en Opbouwvereniging Orion Alfa (J. van der Veen)	Delft
6.	7 juli 1998	Inspecteur Milieuhygiëne Zuid-West	Rijswijk
